

Hribovski *gardaland*

*Vodniček po gorah
nad jezerom
Lago di Garda*

Pred vami je prva vodniška priloga Planinskega vestnika. Dva do tri krat na leto vam bomo skušali na ta način približati kako gorsko območje in vas spodbuditi k »širjenju vaših gorskih obzorij«. Svet postaja vse manjši, komunikacije so vse hitrejšje in dostopnejše, zato ni razloga, da se tudi ljubitelji gora ne bi podali kak korak naprej od hribov »za prvim ovinkom«.

Ker smo se tega lotili prvič, nas seveda zelo zanima vaš odziv. Veseli bomo kakršnega koli vašega mnenja, pozitivnega ali negativnega. Lahko nam tudi predlagate, o čem naj vam še pišemo.

Andrej Stritar

Kazalo

Kako do Laga di Garda	5
Literatura in zemljevidi	6
Monte Misone – kot vzorec za planince	7
Gori-doli po feratah nad Rivo	8
Che Guevara - velika ferata na nizko goro	11
Pasubio - gorska trdnjava	12
Plezanje ob Gardskem jezeru	17
1 Colodri	19
2 Massone	20
3 Monte Colt	20
4 Belvedere	20
5 Nago	20
6 Passo San Giovanni	21
7 Crosano	21
8 Placche Zebrate	22
9 Transatlantico	23
10 La Gola	23
11 Marciaga	23
12 Monte Casale	24
Pregledni zemljevid	27

Avtor besedil Andrej Stritar

Priloga revije Planinski vestnik, izhaja občasno

ISSN 0350-4344

Izdaja: PZS, Dvoržakova 9, p.p. 214, 1001 Ljubljana

www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik Vladimir Habjan

Cena v maloprodaji 5 € (1198 SIT)

Slika na naslovnici: Cima Capi, foto: Andrej Stritar

Hribovski *gardaland*

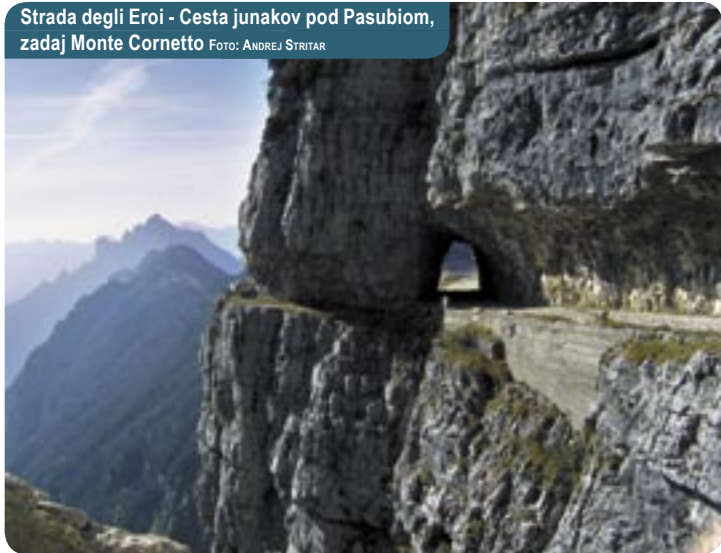
»Le kaj ima Gardaland opraviti z gorami?«, boste rekli. Gardaland je pri nas v minulih desetletjih postal kar nekakšen splošen izraz za otroško zabavišče, torej gardaland - z malo začetnico. Tako kot je pred desetletji Walt Disney v ZDA začel vabiti ljudi v zabaviščne parke, kjer so lahko pozabili na vsakdan in se prepustili fantaziji, so se tega lotili tudi podjetni Italijani ob obali jezera Lago di Garda. Ker je to nam najbližje tovrstno zabavišče, je seveda postalo tudi nam Slovencem najbolj znano.

Toda, kaj ima zabavišče opraviti s hribi? Zabavišče pač nič! Lago di Garda in njegova okolica sta sama po sebi tako očarljiv kraj, narava je tam tako čudovita, da za nas, zaljubljenca v strmine in v veter v laseh pač ni treba nikakršnih umetnih, fantazijskih zabavišč. Ravno obratno, vsega kar tam narava ponuja, je toliko, da vse skupaj mirno proglasimo za **Hribovski gardaland**, torej kraj, kamor se gremo lahko sprostiti, uživati, od koder se bomo vrnili napolnjeni z energijo in kamor se bomo hoteli še vrniti.

Kaj je torej tam tako vabljivega za ljubitelje narave?

Jezero Lago di Garda leži na nadmorski višini dobrih 70 metrov, stisnjeno med zadnje strmine Alp preden se te dokončno znižajo v Padsko nižino. Čeprav je do morja kar daleč, pa geografskih ovir do tja ni in ima zato narava okoli jezera nekakšno mediteransko dušo.

Strada degli Eroi - Cesta junakov pod Pasubiom,
zadaj Monte Cornetto FOTO: ANDREJ STRITAR

Za tiste, ki so jim dovolj že lahkotni sprehodi, je zato prijetno že zaradi mile klime, bujne vegetacije in ustrezno urejene infrastrukture ob jezeru.

Tisti, ki radi deskajo na vetru, pravijo, da je Lago di Garda izvrsten kraj za tako dejavnost – vetrovi so močni in nudijo obilo užitek.

Gorski kolesarji so v tem območju našli svojo sanjsko deželo. Podjetni domačini so jim po dolinah uredili kolesarske steze, po okoliških gorah pa so že med prvo svetovno vojno ponoreli vojaki zgradili neverjeten splet cest in mulatjer, od katerih je danes marsikatera kot ustvarjena za bicikliranje.

Ljubitelji sotesk se lahko pustijo voditi skozi ozke doline z zanimivimi potočki.

»Navadni« hribovci, tisti, ki hodijo zgolj po markiranih poteh, se lahko tja kar preselijo, saj gora in poti za raziskat ne bo zlepa zmanjkalo. Čeprav v bližnji okolici le nekaj vrhov seže čez 2000 metrov, pa so ture praviloma spodobno dolge in višinske razlike kar velike – izhodišča so pač nizko. Lokalna planinska društva so zelo prizadevno skrbno označila veliko steza, tako da je hoja resnični užitek.

Bolj zahtevni planinci, tisti, ki imajo radi zavarovane plezalne poti, bodo tukaj našli pravi eldorado! Domačini so že pred leti opremili več sten in prehodov z varovali, tako da je sedaj območje Lago di Garda eno najbolj priljubljenih »feratarskih« območij v Alpah. Ponujajo vse od čisto preprostih »feratic«, kjer je jeklenica bolj za okras, do skrajno zahtevnih in resnih zavarovanih plezalnih poti, kjer ni govora, da bi po njih telovadili brez ustrezne fizične pripravljenosti, samovarovanja in čelade.

Končno pa imajo tu svoj raj tudi alpinisti. Kraj Arco, slikovito postavljen pod strmimi stenami nedaleč od jezera, je prava legenda prostih plezalcev, saj jih je tam vedno veliko. Tisto, kar je za naše alpiniste spomladi Paklenica, je Arco za bistveno širši krog prostih plezalcev tega dela Evrope.

Majhen minus pa to območje le ima: poleti je kar prevroče! Majhna nadmorska višina in južna lega ga takrat naredijo najbolj prijetnega pač za dekarje in soteskarje. Saj takrat nas itak vleče v višine ali v daljne kraje. Kadar pa tja ne moremo, je pa v Hribovskem gardalandu najlepše – zato je morda to celo plus zanj! Prav to je tudi botrovalo datumu izida te naše prve vodniške priloge: marec je in do poletne vročine je še vsaj tri mesece. Do takrat boste lahko poskusili še kaj iz te obljubljene dežele.

Po vsem, kar sem naštel, še bolj pa po tem, ko boste kaj od tega tudi preizkusili, se boste z mano zagotovo strinjali, da je tam pravi Hribovski gardaland – dovolj zabave za vse (hribovske) okuse.

Kako do Laga di Garda

Jezero Lago di Garda je dolgo okoli 50 km in se zajeda iz Padske nižine med gore približno na polovici poti med Benetkami in Milanom. Za hribovce sta najbolj zanimiva kraja-izhodišči Riva del Garda in Arco na severni strani jezera. Riva je ob obali jezera, Arco pa okoli 5 km bolj severno slikovito postavljen pod strmimi stenami vzpetin nad njim. Kraja sta pravzaprav zraščena v strnjeno naselje.

Do Rive ali Arca je iz Ljubljane okoli 430 km. Peljemo se po italijanskih avtocestah mimo Benetk in Padove do razcepa avtocest nekaj kilometrov zahodno od Verone, kjer zavijemo desno, na sever, po avtocesti proti Trentu in Brennerju. Po njej še okoli 60 km skoraj do kraja Rovereto, kjer zavijemo z avtoceste levo proti Rivi. Čez manjši prelaz se med gorama Monte Baldo na jugu in Monte Bondone na severu čez slabih 15 km pripeljemo v dolino, v kateri ležita Arco in Riva. Iz Ljubljane je do tja manj kot pet ur vožnje, iz drugih slovenskih krajev pač ustrezno več ali manj.

V dolini je precej hotelov, penzionov, za hribovce pa so seveda najbolj zanimivi avto kampi. V Rivi jih je več, nekaj tudi ob jezeru. V Arcu sta dva, oba severno od centra pod strmimi stenami vzpetine Colodri, kjer je osrednje torišče plezalcev. Bližje centru je kamp Arco, nekako bolj popularen pa je kak kilometer oddaljen kamp Zoo. Oba sta skrbno urejena, sanitarije čiste, topla voda vedno na razpolago, cene pa zmerne.

Literatura in zemljevidi

Z literaturo o gorah nad Lagom di Garda je kar problem: preveč jo je! Poleg tega se kar naprej pojavljajo nove in nove izdaje, tako da je skorajda nemogoče slediti trgu. V slovenščini žal ni ničesar in bo ta vodniček prvi poskusi zapolnitve te luknje. Pač pa lahko dobite knjige in vodnike v italijanščini, nemščini, nekaj manj pa tudi v angleščini. Za začetek priporočam, da ob prvem obisku v centru Arca ali Rive poiščete knjigarno s goriško literaturo in malo pobrsKate po policah. Tako boste najlažje našli tisto, kar vas zanima, je v pravem jeziku in ima primerno ceno. Precej opisov se najde tudi s klikanjem po spletu.

Monte Misone FOTO: URŠKA STRITAR

Nekoliko lažje je z zemljevidi, saj teh ni tako veliko. Priporočam zemljevid firme LagirAlpina Alto Garda v merilu 1 : 25.000, več zemljevidov firme Kompass v merilih 1 : 50.000 ali 1 : 75.000 ter zemljevid planinske zveze Italije CAI Sentieri Pasubio Carega 1 : 25.000, s katerim dobite še vodniček po Lesinskih Alpah (v italijanščini).

V vodničku vam skušamo predstaviti tri vrste tur nad Gardo, ki smo jim določili vsaki svojo barvo v naslovih in na zemljevidu. Navadne **planinske ture** smo pobarvali zeleno, enake barve je tudi krogec z oznako na preglednem zemljevidu. **Zavarovane plezalne poti** in njihov kvadrater na zemljevidu so modre, **plezališča** in njihov trikotnik pa so rdeča. Pri naslovih ali v seznamih ima vsaka tura tudi številko, s katero jo lahko najdete na zemljevidu.

Monte Misone – kot vzorec za planince (1)

Visoki razglednik nad jezerom

Višina 1803 m; višina izhodišča 962 m; višinska razlika 850 m.

Monte Misone bo edini predstavnik »navadnih« gora nad Lago di Garda v tem vodničku, saj smo prednost dali tistim bolj nenavadnim, na katere vodijo ferate ali pa se nanje pleza. Kar pa seveda ne pomeni, da nad Gardo vlada pomanjkanje gora z navadnimi planinskimi potmi. Kje pa, ravno nasprotno, vse polno jih je, tiste, ki smo jih preizkusili, smo našli v okvirju na strani 8. Monte Misone smo izbrali zato, ker je razmeroma blizu glavnih izhodišč, ker je kljub temu razmeroma odmaknjen od turističnega vrveža, ker vzpon nanj ni pretirano naporen in ker ponuja obilico tistega najzanimivejšega v teh gorah: širne razglede z viška navzdol na razgibane strmine, med katerimi se skriva jezero z lastnostmi morja.

Izhodišče: Monte Misone se dviga severno nad Rivo. Iz Rive ali Arca se peljemo proti severozahodu sledeč oznakam k manjšemu jezercu Lago di Tenno, skriteму le nekaj kilometrov daleč. V naselju Ville del Monte zavijemo z glavne ceste desno proti Rifugio Monte Colino ali San Pietro. Ozka vijugasta cestica nas pripelje v neizrazito dolinico pod kočo, kjer je parkirišče (koče sploh ne vidimo, ker je malo desno v gozdu). Peljemo se še nekaj sto metrov naprej do zadnjega parkirišča.

Vzpon: Markacije nas usmerijo po poti 412 sprva naravnost gor, potem pa vedno bolj levo. Strmo se vzpenjamo skozi vedno redkejši gozd do višine okoli 1300 m, kjer na majhni škrbini prestopimo z južnih na zahodna pobočja. Od tu naprej je steza manj strma, vendar se vztrajno dviga in nas končno pripelje na severno stran vrha na slikovito planino Malga Misone, 1575 m. Poleti prodajajo domače proizvode. Na planini je križpotje, uberemo jo desno navzgor za markacijami čez vedno bolj odprto severno pobočje do izredno razglednega vrha. Za boljši razgled na samo jezero se

splača nekoliko sestopiti do južnega predvrha. Do planine dve uri, do vrha še ena.

Sestop: Vrnemo se po isti poti v dveh urah.

Nezahtevna označena pot, nevarnosti skorajda ni, celo mest, na katerih bi lahko zdrsnili v globino, je malo.

Najprimernejši čas: Vedno, še najmanj primerno v poletni vročini – takrat je smiselno začeti ob zori.

Nekaj drugih planinskih ciljev v okolici Garde

2. **Monte Baldo**, 2218 m, – široka in prostrana gora vzhodno nad jezerom, na kateri je tudi več turističnih objektov.
3. **Monte Bondone**, 2180 m, - podobna gora Monte Baldu bolj severno med dolino Sarce severno od jezera in Roveretom na vzhodu.
4. **Monte Stivo**, 2059 m, - podobna Monte Misoneju, vendar vzhodneje.
5. **Monte Carone**, 1621 m, - slikovit svet nad jezerom južno od Val di Ledro.
6. **Gaverdina**, 2047 m, - odmaknjena gora SZ od Rive z dolgim dostopom.
7. **Monte Sera**, 1909 m, - manj znana travnata piramida nad krajem Tione.
8. **Cima Carega**, 2259 m, - slikovita najvišja gora istoimenske skupine v Lesinskih Alpah.
9. **Monte Cornetto**, 1899 m, - špičak Lesinskih Alp s prijetnim dostopom.

Izstop iz Poti prijateljstva visoko nad Rivo je klasična slika v skoraj vsakem vodniku o zavarovanih poteh nad Gardo FOTO: ANDREJ STRITAR

Telovadba visoko nad jezerom

Zavarovane plezalne poti ali s tujko, ki se vedno bolj uveljavlja, ferate, so glavna privlačnost gora nad Gardo. Za opis vseh bi bilo potrebno objaviti kar celo knjigo (popisali smo jih v okvirju na strani 10), zato bomo tu poskušali podati zgolj njihov »okus« z opisom gorske skupinice Rocchetta neposredno nad mestom Riva del Garda, kjer so nagnetli kar lepo število teh »železnih poti«. Vrhovi so tu visoki okoli 1300 m in sploh nimajo enega izrazitega »prvaka«, saj je najvišja Rocchetta, 1540 m, nevpadljivo odmaknjena stran od osredja skupine proti zahodu. Še najbolj znani vzpetini sta Cima SAT, 1276 m, ki se ima zahvaliti slovesu predvsem zaradi ene najstarejših ferat, in pa Cima Capi, visok zgolj 909 m, vendar neverjetno drzno izpostavljen in skorajda z vrha previsen nad gladino jezera. Nastopa skorajda v vsaki knjigi o Gardi, tudi na naši naslovnici. Med prvo svetovno vojno so vojske tu gori počele svoja nesmiselna početja in so zgradile marsikatero stezo, mulatjero ali predor, ki sedaj zabava nas ljubitelje gora. Prizadevni planinci so v tem zapletenem labirintu vrhov, grap in grebenov zgradili prav tako zapleten splet poti, med katerimi je skorajda vsaka opremljena tudi s kakim kosom železa. Lotimo se jih lahko na različne načine in z različnih izhodišč, tu lahko »porabimo« nekaj dni pohajkovanj.

Tu bomo le našteli in kratko opisali posamezne ferate. Sami pa si s pomočjo zemljevida izberite, kako se jih boste lotili, jih med seboj kombinirali in po katerih poteh se boste vračali.

Izhodišči: Poti na severni in zahodni strani se najlažje lotimo kar iz centra mesta **Rive**, kar je kar nenavadno, saj moraš na izhodišču iskati parkirišče kot kje v centru Ljubljane! Pri iskanju začetkov poti pozorno preštudirajte splet cest pod strminami tik ob jezeru, kajti ena poteka tik ob vodi, druga nekoliko višje skozi več predorov, a je zaprta za ves promet, tudi za pešce, potem pa obstaja še dolg predor pod celo gorsko skupino v dolino Val di Ledro. Prav skozi ta predor pa pridemo na drugo izhodišče, vasico **Biacesa** južno pod skupino, kjer lahko parkiramo na parkirišču pred naseljem.

1 Via dell'Amicizia (Pot prijateljstva) je verjetno najbolj znana ferata nad Gardo. Speljana je kar naravnost iz mesta Riva. Uro in pol potrebujemo do vstopa v zavarovani del na višini okoli 560 m, potem pa še dve uri in pol do vrha. Težave so zmerne, najzahtevnejši in najbolj znan del je 40 metrov visoka kovinska lestev, ki ji po današnjih merilih zagotovo ne bi mogli prisoditi okolju prijazne ocene. Zelo znan in velikokrat fotografiran je pogled z vrha zavarovane poti v globino do streh mesta. Vzpon se konča na Cima SAT (SAT je kratica enega od italijanskih planinskih društev).

2 Sentiero Susatti nas po južnih pobočjih pripelje naravnost na vrh Cima Capi. Najbolje se je lotiti iz vasice Biacesa. Zmerno zahteven vzpon nas vodi visoko in osupljivo razgledno nad gladino jezera naravnost na vrh. Iz izhodišča dve uri in pol.

Ostale ferate v okolici Garde

6. **Via attrezzata Monte Albano** nad krajem Mori, 3.30 ure. Zelo zahtevna, izpostavljena!
7. **Sentiero attrezzato Gerardo Segà** v pogorju Monte Baldo, 5.30 ure. Zmerno zahtevna.
8. **Ferrata delle Taccole** v pogorju Monte Baldo, 4.30 ure. Zmerno zahtevna.
9. **Via ferrata Spigolo della Bandiera** južno od Gargnana, 3.30 ure. Zelo zahtevna.
10. **Sentiero Pellegrino** v gori Corno, 7 ur. Manj zahtevna.
11. **Sentiero attrezzato del Colodri** nad Arcom, 2 uri. Zahtevna, a kratka ferata skozi plezališče.
12. **Sentiero dell'Anglone in Sentiero degli Scaloni** nad Drojem, 3 ure. Kratki in nezahtevni.
13. **Sentiero attrezzato Rio Sallaboni** skozi sotesko pri Castel Drena, 1 ura. Kratko, a zahtevno.
14. **Via attrezzata Rino Pisetta** nad krajem Sarche, 5 ur. Izjemno zahtevna!
15. **Sentiero Franco Galli** v Pasubiu, 6 ur. Manj zahtevna.
16. **Sentiero del Sengio Alto** v Monte Cornetto v Lesinskih Alpah, 6 ur. Manj zahtevna.
17. **Via ferrata Carlo Campalani** v Caregi v Lesinskih Alpah, 5.30 ure. Zmerno zahtevna.
18. **Sentiero alpinistico Angelo Pojesi** v Caregi v Lesinskih Alpah, 5.30 ure. Srednje zahtevna.
19. **Via ferrata Giancarlo Biasin** v Lesinskih Alpah, 2.30 ure. Zelo zahtevna.
20. **Via ferrata Angelo Viali** v Monte Gramolon, Lesinske Alpe, 3.30 ure. Srednje zahtevna.

Z vrha lahko nadaljujemo mimo vojaških utrd in prečno čez kratko steno na sedlo Bocca Pasumer. Tudi na tem delu je kratek zavarovani del. S Cima Capi ena ura.

- 3 Sentiero attrezzato delle Laste** je strma nekdanja vojaška stezica, sedaj ponekod zavarovana z jeklenicami in klini, ki pripelje od vasice Biacesa na južni strani do cerkvice San Giovanni, 850 m (dve uri). **Sentiero Mario Foletti (4)** je potem nadaljevanje, ki nas v eni uri povede skoraj vodoravno od te cerkvice čez gladke stene, kjer nam pomagajo jeklenice, do vrha Cima Capi.
- 5 Sentiero Gallerie di guerra** je lažja ferata, ki nas v dobri uri popelje od cerkvice San Giovanni skozi stare vojaške predore proti vrhu Cima Rocca, 1089 m. Skozi te predore lahko nekaj deset metrov pod vrhom celo prečimo z južne na severno stran gore. Najzahtevnejši del poti je vzpon ali sestop na sam vrh s severne strani.

Che Guevara - velika ferata na nizko goro (21)

La ferrata piu bella del Garda!

Gora Monte Casale s svojimi 1632 m ne bi bila nič posebnega med višjimi sosedi, če ne bi bila na vzhodno stran ostro odrezana s strmo in visoko steno, ki bi se mirno »kosala« s stenami kakih alpskih dvatisočakov. Skoznjjo so speljali zmerno zahtevno zavarovano plezalno pot, ki v strmi steni premaga skoraj kilometer višine (od izhodišča pa 1400 m!). Graditelji poti so izbirali naravne prehode, »posiljenih« mest skorajda ni, med vzponom nas navdaja občutek mogočnosti stene in nas navdušujejo vedno globlji pogledi. Nič čudnega, da so jo proglasili za najlepšo ferato Garde! Žal pa nismo uspeli izvedeti zakaj si je prislužila ime južnoameriškega revolucionarja.

Izhodišče: Izhodišče je kraj Pietramurata, 256 m, 20 km severno od Rive v dolini Sarca. V kraju je tudi kamp. Začetek poti je na severnem robu kraja ob nekakšnih industrijskih objektih.

Vzpon: Sprva hodimo mimo kamnoloma in prek velikih, delno zaraščenih melišč pod steno. Vstop je na višini okoli 420 m. Tu se vpnemo v jeklenico in se prepustimo plezalnemu užitku. Varovala nas vodijo navzgor s police na polico, potem pa vedno bolj proti levi. Nekje približno na sredini se vpišemo v vpisno knjigo. Potem, ko se jeklenice že nehajo, nas čaka še kratek skalni odsek (II.), končno pa po stezi pridemo na zeleni vrh. V bližini na severni strani je koča. Iz doline do vrha potrebujemo 5 ur.

Sestop: Sestop na izhodišče je presenetljivo neprijeten. Sprva gremo brez težav od koče proti jugu do razcepa, kjer gozdna cesta zavije desno na položnejšo zahodno stran, označena pot pa zavije levo dol proti Pietramurati. Speljana je kar naravnost navzdol skozi strm gozd, kjer nam je v pomoč med drevje vpeta jeklenica. Šele nižje postane pot »normalna«. Sestopamo vsaj dve uri in pol.

Najprimernejši čas: Zaradi jugovzhodne lege in nizke nadmorske višine je stena kopna skorajda vedno. Toda pozor: pozimi je v njej lahko led, poleti je pa, spet zaradi lege, v njej lahko neznosno vroče. Najprimerneje torej za pomlad ali jesen.

Sredi ferate Ernesto Che Guevara visoko nad dolino, FOTO URŠKA STRITAR

Pasubio - gorska trdnjava

Tja po ferati, nazaj pod zemljo

Višina 2232 m; višina izhodišča: 1245 m; višinska razlika: 1350 m.

Pasubio sploh ne bi bil tako znan, kot je danes, če ne bi imel žalostne zgodovine iz časa prve svetovne vojne. Takrat so se na tej okoli 2000 m visoki prostrani planoti vkopali drug proti drugemu italijanski in avstrijski vojaki ter skušali uničiti drug drugega. Morija je bila tu gori tako obsežna, da je sedaj cel vršni del gore proglašen za spomenik. Vojski sta zgradili cel splet poti, mulatjer in cest, ki marsikje še danes pridejo prav. Najbolj znana in zanimiva med njimi je zagotovo dostavna mulatjera Strada delle Gallerie (cesta predorov), zgrajena »v senci« avstrijske artilerije skozi južna pobočja masiva.

Italijanska vojska je od marca do decembra leta 1917 opravila neverjetno delo, ko je speljala to pot vzdolž ponekod navpičnih pobočij, kjer pa to ni šlo, pa skozi skale. Od skupno 6300 metrov mulatjere jo je 2300 m speljane pod zemljo skozi 52 predorov. Vsak predor je skrbno oštevilčen in je na njem označena njegova dolžina. Pot je sedaj zaprta za kakršen koli promet (tudi s kolesi), dovoljeno jo je zgolj prehoditi. Nekaj deset metrov nad to mulatjero poteka slikovit in razgleden greben predvrhov tega pogorja, čez katere so, seveda precej kasneje, speljali zavarovano plezalno pot Gaetano Falcipleri ali Sentiero delle Cinque Cime (pot petih vrhov). Tako se nam sedaj ponuja prav prijetna kombinacija: tja telovadimo po razglednem grebenu, nazaj se pa sprehodimo po neverjetni mulatjeri. Vmes pa je najbolje prespati v koči Rifugio Papa pod najvišjim vrhom in se podati še nanj. Za en dan bi bilo vse skupaj le preveč. Pasubio leži sicer nekoliko vzhodnejše od Laga di Garda v takoiimenovanih Lessinskih Alpah (Monti Lessini) severno od Vicence in Verone. To je prav prijetna skupinica gora z najvišjimi vrhovi nekaj nad 2000 m.

Izhodišče: Iz Slovenije se peljemo po avtocesti mimo Benetk proti Milanu in pred Vincenzo zavijemo desno na avtocesto proti kraju Schio. Po njej se peljemo še dobrih 30 km, potem pa jo zapustimo in se mimo Schia peljemo proti zahodu po dolini mimo kraja Valli del Pasubio. Cesta vodi na prelaz Passo Pian della Fugazze, kjer se prevali na zahodno stran proti Roveretu. Mi pa že kake 3 km pred prelazom pri Ponte Verde zavijemo desno na ožjo cesto in se po njej peljemo proti vzhodu. Čez 6 km smo na prelazu Colle Xomo, kjer je gostišče. Zavijemo levo na še ožjo in strmejšo cesto in se po njej peljemo še slaba dva kilometra na prelaz Bocchetta di Campiglio, 1216 m, kjer sta dve parkirišči. Iz Ljubljana okoli 350 km oz. tri ure in pol vožnje.

Če pa se na Pasubio odpravljamo od Laga di Garda, se moramo peljati do Rovereta, od tam pa po cesti proti Vicenzi čez prelaz Pian della Fugazze do Ponte Verde ter od tam kot zgoraj do izhodišča. Iz Arca je to izhodišča okoli 50 km oz. 2 uri vožnje.

Vzpon po ferati Gaetano Falcipieri (22): S parkirišča na Bocchetta di Campiglia nas kašipot usmeri nesramno strmo navzgor čez kratek travnik v gozd. Neusmiljeno se dvigujemo za markacijami, ki nas vodijo po zelo skromni stezici. Po dobre četrt ure se pričnejo tehnične težave, zavarovane z jeklenicami in klini. Pod njimi se opremimo s samovarovanjem in čelado, potem pa prijetno telovadimo po skalah, obdanih z zelenjem. Med zavarovanimi deli so tudi daljši »hodilni« odseki. Preden se prvič dotaknemo mulatjere, po kateri se bomo vračali, moramo premagati verjetno tehnično najzahtevnejše mesto na celi poti - strm skalnat kamin v gozdu, skozi katerega nam pomagajo navpična varovala.

Potem, ko se prekobacamo čez prvi nepomembni vrh, se kmalu znajdemo na sedelcu tik nad mulatjero, kjer lahko prvič pobegnemo

V spodnjem delu je mulatjera več pod zemljo kot nad njo FOTO: ANDREJ STRITAR

na njeno udobje. Sicer pa nadaljujemo še kar naprej navzgor, nekaj časa brez varoval, potem pa pridemo do najbolj atraktivnega dela. Tik pod nami gledamo množice, ki se sprehajajo po mulatjeri, mi se pa moramo povzpeti kakih 12 m visoko po navpični železni lestvi. Na njenem vrhu nas varovala usmerijo v desno po izpostavljeni polici, potem pa za robom postopoma pridemo v lažji svet. Plezanja je manj, nič manjša pa ni strmina, saj se moramo kar naporno vzpenjati vse do vrha Bella Laita, 1881 m, in takoj za njim na Cima Cuaro, 1939 m..

Strada delle Gallerie je udobna, vendar ni za vrtooglave FOTO: ANDREJ STRITAR

Z njega nas čaka precej zahteven sestop, ki ni pretirano zavarovan, tako da moramo imeti kar mirne živce. Spustimo se do škrbine Forcella Camossara, 1885 m, za njo pa potem po zavarovanem grebenu splezamo na najizrazitejši vrh Monte Forni Alti, 2023 m. Z njega se nam odprejo novi pogledi na osrednji del Pasubijevega masiva.

Z vrha zložno sestopimo na pomembnejši prelaz Passo di Fontana d'Oro, 1875 m, kjer pridemo na mulatjero Strade delle Gallerie. Tu lahko našo plezalno pot prekinemo kar na tri načine: lahko se vrnemo na izhodišče po mulatjeri skozi predore, lahko gremo

naprej levo po mulatjeri, speljani po južnih ostenjih zadnjega vrha Cima dell'Osservatorio, ali pa po najkrajši poti po desnih pobočjih te gore v dobre pol ure pridemo do sedla Porte del Pasubio za njo, kjer stoji koča Rifugio Papa.

Če pa še nimamo dovolj, skrbno sledimo zapletenim oznakam in nadaljujemo kar po grebenu sprva še prav nenavadno blizu mulatjere, ki pridobiva višino levo pod našim grebenom. Pot je tu manj zahtevna, varoval je manj, pripelje pa nas najprej na vrh Cimon del Soglio Rosso, 2040 m, potem pa na Cima dell'Osservatorio, 2027 m. Na tem vrhu je urejen zanimiv spomin na opazovalnico iz prve svetovne vojne.

Sledi še četrta ure sestopa do vhoda v zadnji predor mulatjere ter skozenj do koče.

S sedla ob koči, na katerega pripelje z dveh strani cesta Strada degli Eroi, gremo kar naravnost navzgor po dobro shojeni poti vse do najvišjega vrha Pasubia Cime Palon, 2232 m.

Vrnitev po Strada delle Gallerie (10): Z vrha Cime Palon brez težav sestopimo do koče, pri kateri je tudi začetek oz. konec mulatjere. Kar takoj moramo v predor številka 52, kjer že potrebujemo baterijo in skozi katerega se moramo dvigniti za nekaj metrov. In potem se tako nadaljuje vse do izhodišča: nekaj metrov po drzno vsekani mulatjeri nad prepadi in pa nekaj metrov skozi predore (Vsega skupaj 6300 metrov, od tega 2300 m v predorih!). Prvi del je vsekani v strma južna pobočja Cime dell'Osservatorio in je ponekod prav izzivalno izpostavljen. Pod prelazom Passo di Fontana d'Oro je del mulatjere podrt in je treba opraviti krajši obvoz po »navadni« pot. Potem pa nas drugi del vodi v lahнем spustu pod Monte Forni Alto dokler ne pridemo na njegovo vzhodno stran, kjer se potem mulatjera začne strmeje spuščati. Spodnji del je po svoje najbolj fascinantni, saj so tam izvrtali nekaj res dolgih predorov (najdaljši št. 19 okoli 370 m), ki so vrhu tega speljani še v podzemni spirali, saj morajo premagati precejšnjo višinsko razliko. Dobri dve uri bomo potrebovali do prvega predora, ki je le malo nad izhodiščem.

Nevarnosti: Zavarovana plezalna pot je srednje zahtevna, primerljiva z našo Kopinškovo na Ojstrico. Ostalo pa tehnično ni zahtevno. V predorih je nujna baterijska svetilka, priporočam pa tudi čelado, saj se sicer lahko hitro po nepotrebnem udarimo v razmeroma nizke stropne predore.

Najprimernejši čas: Primerno v kopnem od maja do novembra. Poleti zna biti zelo vroče.

Časi:

Bocchetta di Campiglia - Cima Cuaro 2.30-3 ure

Cima Cuaro - Monte Forni Alti 1 - 1.15 ure

Monte Forni Alti - Forcella Camossara 15-30 min

Forcella Camossara - Cima dell'Osservatorio 45 min

Cima dell'Osservatorio - koča 15 min

Skupaj zavarovana plezalna pot 5-5.30 min

Od koče do vrha in nazaj 2-2.30 min

Povratek po Strada delle Gallerie 2.30-3 ure

Vse skupaj:

8-10 ure brez vrha

10-12 ur z vrhom

Plezanje ob Gardskem jezeru

Vesna Britovšek

Če se peljemo po vzhodni strani Gardskega jezera od juga proti severu, nam pogled nehote uide na številne stene, ki se mogočno dvigajo iznad travnatih polj in sadovnjakov. Bolj, ko se bližamo severnemu delu jezera, vse več sten lahko opazimo, nekatere celo tik nad jezerom. In naenkrat se znajdemo v mestecu, iz katerega središča se dviga skalna tvorba z obzidjem in gradom na vrhu. Prispeli smo v Arco, plezalsko središče, ki je izhodišče za prosto plezanje v njegovi neposredni bližini in naprej proti severu v dolini Sarca. Celotno območje že nekaj časa velja za eno najbolj priljubljenih med ljubitelji plezanja iz vse Evrope. Brez dvoma je razlog za tako obiskanost veliko število sten, ki ponujajo tako plezanje smeri v urejenih plezališčih kot tudi daljših športno plezalnih in alpinističnih smeri, ne manjka pa tudi balvanskih problemov. Skala je povsod iz apnenca, smeri pa so vseh težavnosti in različnih tipov, od položnih in navpičnih do manj in bolj previsnih, od takih, ki zahtevajo stopanje zgolj na trenje, do zelo razčlenjenih in z velikim luknjami. Smeri so po večini

Plezanje v steni Monte Colt FOTO: BOŠTJAN LIKAR

zelo dobro opremljene, dostopi do plezališč in sama plezališča pa v italijanskem stilu lepo urejena. Vsemu temu doda svojo noto blaga klima, ki omogoča plezanje čez vse leto (najbolj ugodno pa je spomladi in jeseni) ter zelo razvita turistična ponudba, v kateri imajo za plezalce velik pomen predvsem urejene možnosti prenočevanja v kampih in apartmajih, prijetne restavracije in lokali v središču mesta ter številne specializirane trgovine s plezalno opremo, znane po stalnih popustih, še posebej v plezalsko najbolj obiskanih obdobjih leta. K dolgoletni tradiciji športnega plezanja na tem območju je pripomoglo tudi vsakoletno mednarodno tekmovanje v športnem plezanju, Rock Master, ki ga v Arcu organizirajo drugi vikend v septembru že od druge polovice osemdesetih let in velja za eno najbolj prestižnih tovrstnih tekmovanj.

Ker celotna provinca Trento, lokalne skupnosti, športne organizacije, lastniki plezalnih trgovin in tudi posamezniki želijo neprestano razvijati plezalska območja, se stalno odpirajo novi sektorji, smeri se preopremljajo, urejajo se parkirni prostori in dostopi do plezališč. Vendar pa je na tisoče plezalskih obiskovalcev vsak leto prineslo s seboj tudi probleme, kot na primer zapiranje nekaterih plezalnih sektorjev na zasebnih posestvih (Nuovi Orizzonti, Dorsino), predvsem zaradi neprimerne in nespoštljivega vedenja plezalcev do narave in neupoštevanja opozorilnih oznak. Poleg tega so številni avtomobili, čeprav na označenih parkiriščih v bližini plezalskih sektorjev, zelo vabljeni za tatove, zato ni pametno puščati vrednih stvari in opreme na vidnih mestih. V bližini plezališč so pogosto urejeni tudi prostori za piknik z mizico in klopmi, kjer je prijetno posedeti in malicati v naravi, ponekod celo s čudovitim razgledom na jezero (Belvedere). Ti prostori bi bili odlični tudi za prenočevanje na prostem, vendar je to prepovedano in nadzorovano. Zato se je veliko bolj priporočljivo poslužiti enega od dveh kampov v Arcu, med plezalci zelo priljubljen kamp Zoo ali nekoliko dražji kamp Arco.

Zgodovina plezanja v Arcu se je začela konec sedemdesetih let, ko so v tistem času najboljši italijanski alpinisti začeli prosto ponavljati nekatere prej tehnično preplezane alpinistične smeri. Leta 1982 je bila opremljena s svedrovci prva smer - Honky Tonky v sektorju Spiaggia delle Lucertole in kmalu za tem smer Nuovi Orizzonti v istem sektorju, ki je bila s ključnim mestom težavnosti 6b več let uganka za številne plezalce. Leto kasneje je Arco postal sedež majhne skupine trenutno boljših italijanskih plezalcev (R. Bassi, H. Mariacher, M. Zanolla "Manolo", A. Leviri itd), ki so na tem območju videli odličen teren za razvoj novih idej v športnem plezanju. Opremili in splezali so še danes najtežje smeri v Italiji: Non Seguitemi, Tom Tom Club, La Signora degli Appigli, Dracurella itd. Postopno se je opremljalo vse več smeri v okolici in tako so nastajala prva plezalna področja: Colodri Sud, Massone, Sport Roccia 86, Passo S. Giovanni, S. Siro, Gola, Nomesino. Po neuradnih informacijah najdemo danes na tem področju več kot 1000 opremljenih polraztežajnih smeri v plezališčih in 70 večraztežajnih smeri v velikih stenah ter okoli 125 balvanskih problemov.

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj pomembnejših plezalnih področij na tem območju.

1 Colodri

Stena Colodri je prvo, kar opazi plezalec, ko pride v Arco. Mogočna skalna tvorba se dviga nad samim centrom mesta. Na jugovzhodnem delu stene na vrhu stoji grajska trdnjava, vendar plezanje po tem delu ni mogoče. Na desni strani se proti severu razteza vzhodni del stene, imenovan Colodri Est, levo na južni strani pa je Colodri Sud.

Colodri Est je dolgo časa veljal za simbol plezanja v Arcu. S svojo višino (300 m) je že v zgodnjih 80-ih letih vabil alpiniste in oblikovale so se številne klasične smeri po navpičnih ploščah s čudovitimi zajedami in počmi. S prihodom svedrovcev in vse večjo popularnostjo kratkih športnoplezalnih smeri se je to steno nekoliko zanemarilo, vendar se v zadnjem času med plezalci zanimanje zanjo spet povečuje, predvsem zaradi novih s svedrovci opremljenih smeri. V steni potekajo zgolj večraztežajne smeri, dolžine od 60 do 350 metrov, ocenjene od 6a do 7c+, najde pa se tudi ena smer z oceno 5c. Do stene se pride po eni od potk čez gozd ali mimo balvanskega področja nasproti kampa Arco. Za plezanje v tej steni je priporočljivo imeti s seboj tudi osnovno alpinistično plezalno opremo, saj so nekatere, predvsem klasične smeri, le delno opremljene s svedrovci, sploh v lažjih raztežajih.

Dostop do stene Colodri Sud je iz jugozahodne strani. Peljemo se skozi mesto in nekaj časa sledimo poti na grad, nato pa kmalu zavijemo levo. Območje se nahaja na zasebnem zemljišču, vendar ob upoštevanju oznak ni težav. Stena je visoka do 100 m in vključuje kratke in dolge športno plezalne smeri vseh težavnosti. Veliko smeri je novejših, nastalih šele v zadnjih letih. V zimskem času je to eno najtoplejših plezališč.

Stena Colodri Est nad Arcom FOTO: DAVID PAVLOVIČ

2 Massone

Massone je verjetno najbolj znano in obiskano plezališče. Nahaja se nedaleč stran od Arca, nad vasico Massone, katere ozke uličice nas popeljejo do terasastih nasadov oljk. Na njihovi levi strani najdemo steno, kjer je danes opremljenih okoli 160 smeri težavnosti od 4a do 8c+, od navpičnih do zelo previsnih smeri. Predvsem lažje smeri so zaradi velikega obiska precej zglajene, medtem ko težje smeri nudijo odlično plezanje. Zaradi previsnosti nekaterih smeri je plezanje možno tudi v dežju. Samo pet minut stran od stene je urejen velik parkirni prostor, ki pa je zaradi množičnega obiska lahko tudi popolnoma zaseden.

3 Monte Colt

Monte Colt je zelo priljubljena stena, ena prvih, ki jo opazimo na levi strani visoko nad cesto, če se peljemo iz Arca severno proti mestu Dro. Visoka je nekaj čez 100 metrov in po njej potekajo res lepe ter zelo dobro opremljene smeri, dolge štiri do pet raztežajev, težavnosti od 6a do 7b. Do stene dostopimo z zahodne strani, do koder se pripeljemo po cesti kot za Colodri Sud, vendar se povzpneemo še nekoliko višje. S parkirišča se po prijetni gozdni potki sprehodimo čez gozd in pridemo skoraj do vrhnjega dela stene. Pot nas vodi navzdol po njenem severnem robu vse do vznožja stene, kjer nas najprej "pozdravi" sektor s polraztežajnimi smermi, nekoliko naprej pa še sektor z večraztežajnimi smermi, ki vodijo prav na vrh stene.

4 Belvedere

Belvedere je majhno plezališče, vendar vredno obiska zaradi svoje lege, ki ponuja panoramski razgled na jezero in okolico ter kar nekaj zelo dobrih smeri. Na poti iz Arca proti Nagu se ob cesti na eni od serpentin nahaja urejeno parkirišče in hkrati razgledna točka. Na levi strani ceste najdemo potko, ki nas po približno desetih minutah pripelje do stene. Pleza se po navpičnih ali precej previsnih smereh, ocen od 4b do 7b+. Lokacija stene omogoča plezanje čez celo leto, vendar je v vetrovnih dneh zaradi izpostavljenosti vetru plezanje lahko precej neprijetno.

5 Nago

Po cesti naprej od Belvedera pridemo do Naga, kjer je priporočljivo parkirati in se peš odpraviti do deset minut oddaljenega istimenskega plezališča. Pravijo, da je to eno najlepših plezališč, zaradi česar je tudi množično obiskano. Ponuja čez sto smeri težavnosti od 4b do 7c+, ki se nahajajo v šestih različnih sektorjih. Smeri so navpične in zahtevajo predvsem tehnično znanje plezanja, skala je odlična in večina smeri je dolgih 20 m ali več. Užitek v plezanju po

Stene nad Nagom FOTO: VESNA BRITOVŠEK

naravno izdolbenih luknjicah v čvrsti skali nam ne more uiti. Slaba stran je le gneča v visoki sezoni in izpostavljenost vetru, predvsem dopoldne.

6 Passo San Giovanni

Passo San Giovanni je prelaz na cesti od Naga proti Roveretu. Istoimensko področje je posejano s številnimi manjšimi in večjimi balvani, ki omogočajo preizkus v balvanskih problemih, v večjih pa je tudi nekaj polraztežajnih smeri vseh težavnosti, idealnih za šole plezanja.

7 Crosano

V smeri vzhodno od Arca v bližini mesteca Mori se nahaja vasica Crosano. Že med samo vožnjo v tem predelu lahko občudujemo zelene travnike, vinograde, stare kamnite vaške hiše in ko stopimo iz avta ob cerkvi nedaleč stran od vasice Crosano, dobimo občutek, da bi bilo čisto prijetno namesto plezanja malo poležati na travniku v toplem sončku in občudovati pokrajino. Plezališče je srednje veliko (okoli 70 smeri) in od parkirišča oddaljeno dobrih pet minut. Smeri, ki so večinoma lažje (od 5a do 6b), potekajo po navpičnih ploščah, ki zahtevajo natančno stopanje in stiskanje drobnih oprimkov. Zaradi velikega obiska so precej zglajene, tako da je ocena težavnosti včasih lahko varljiva.

8 Placche Zebrate

Če se peljemo iz Arca proti severu skozi mesto Dro, kmalu na desni strani opazimo okoli 500 metrov visoko ogromno ploščo, prislunjeno ob vznožje gore Monte Brento. "Plate za brate" kot se pogosto sliši iz ust slovenskih plezalcev, v italijanskem prevodu "zebraste plate" ali kot jim pravijo Nemci "sončne plate", so dobile ime po svoji tipični skalni strukturi in obliki: precej položne gladke plošče v čvrsti skali z vmesnimi prepletajočimi se kanali bolj razčlenjene skale. Zaradi položnosti je v šali večkrat slišati, da se je v primeru padca najbolje obrniti proti dolini in teči navzdol. V steni je 23 s svedrovci opremljenih večraztežajnih smeri, od lažjih (4a) do težjih (7a). Pri plezanju je nujna uporaba čelade in zelo priporočljiva dodatna opreme za varovanje, saj so v lažjih smereh svedrovci lahko tudi 4 do 5 metrov narazen. Načina plezanja po tovrstnih ploščah se je treba navaditi, zato lažjih smeri ne gre podcenjevati. Sestop poteka po udobni urejeni potki na levi strani stene.

Stena Monte Casale nad Pietramurato, čez katero je speljana tudi ferata Che Guevara FOTO: DAVID PAVLOVIČ

9 Transatlantico

Transatlantico je čudovita stena, nekoliko odmaknjena od glavne ceste, ki pelje skozi mestece Pietramurata. Po polurnem blagem vzpenjanju po potki skozi gozd se pred nami naenkrat pojavi skala, posejana s svedrovci. Nad nekaj krajšimi polraztežajnimi smermi se do čez 100 metrov visoko vzpenjajo lepo opremljene smeri v kompaktni skali, težavnosti od 6b do 7c. Na vrhu tretjega raztežaja smeri Il Delta di Venere najdemo celo čisto pravi stol, ravno na mestu, kjer bi se prilegel počitek pred vzponom čez zadnji previs. Sestop je možen z nekaj spusti po vrvi ali peš po poti čez gozd na desni strani stene. Edina slaba stran tega področja je neposredna bližina steze za motokros, zato je v času tekmovanj precej hrupno.

10 La Gola

La Gola je s svojimi 100 smermi eno večjih plezališč v okolici Arca. Nahaja se v ozki rečni dolinici v bližini jezera Toblino. Območje je zaščiteno, zato parkiramo le na ustrezno označenih mestih ob cesti, najboljše v bližini gradu ob jezeru. Že tukaj nas prevzameta lepota in umirjenost okolice, ki nas spremljata ves čas po poti do plezališča, deset minut oddaljenega od ceste. Zaradi bližine reke in številnih dreves je v plezališču prijetno hladno. Smeri so vseh težavnosti, od 4a do 8b, in potekajo tako po navpični kot previsni skali, kar omogoča plezanje tudi v deževnem vremenu.

11 Marciaga

Marciaga je eno od plezališč, ki se nahajajo ob južnem delu Gardskega jezera, le nekaj kilometrov od mesta Garda sredi velikih travnatih površin. Dostop do plezališča poteka v neposredni bližini golf igrišča, zato vzbuja rahlo neugoden občutek ob pogledu na mahajoče palice v

bližini ali ko se v raztrganih in prašnih plezalnih hlačah vračaš mimo skrbno urejenih golf igralcev. Plezališče ima več kot sto predvsem lahkih smeri, tako da je zelo primerno za plezalne šole in začetnike.

12 Monte Casale

Za konec omenimo še najveličastnejšo steno v dolini, vzhodno steno gore Monte Casale, ki je se s svojimi 1500 m že v zgodnjih 30-ih letih zvabila alpiniste v njeno osvajanje. Prva smer v steni, Friederichen-Miori, se ponaša z višino 1600 m in se kot sinusna krivulja vije čez osrednji del stene. Prvi plezalci so smer plezali dva dni, z bivakiranjem v ogromnem amfiteatru v spodnji polovici stene. Vendar pa so v smer vstopili precej nižje kot danes, ko se začne plezati na vrhu stene Croz del Pin, čez katero poteka znana plezalna zavarovana pot, Che Guevara.

Viri:

Depretto Diego, Eisendle Margareth: Arco Faleise, climbing guide. Tapolitografia Emanuelli-Arco, 1999.

Filippi Diego: Pareti del Sarca, vie classiche e moderne nella valle del Sarca. Versante Sud.

